

دانشگاه پیام نور

بیمه محصولات کشاورزی

حسین شعبانعلی فمی مهندس زهرا کرانی

سرشناسه	: شعبانعلی قمی، حسین، ۱۳۴۷-
عنوان و نام پدید آور	: بیمه محصولات کشاورزی: گروه مهندسی کشاورزی، رشته اقتصاد کشاورزی/ حسین شعبانعلی قمی، زهرا کرانی.
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه پیام نور، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	: یازده، ۲۹۱ ص: جدول.
فروست	: دانشگاه پیام نور؛ ۲۰۶۲. گروه علوم کشاورزی؛ ۱۸۷
شابک	: 978 - 964 - 14 - 0108 7
وضعیت فهرست نویسی	: فیا.
یادداشت	: کتابنامه: ص. [۲۸۵] - ۲۹۱؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: بیمه کشاورزی
موضوع	: بیمه کشاورزی - ایران
موضوع	: بیمه کشاورزی - آموزش برنامه‌ای
موضوع	: بیمه کشاورزی - ایران آموزش برنامه‌ای
شناسه افزوده	: کرانی، زهرا، ۱۳۶۱-
شناسه افزوده	: دانشگاه پیام نور
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۳ ب۷شHG۹۹۶۶
رده بندی دیویی	: ۳۶۸۰۹۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۵۰۱۲۲۳

دانشگاه پیام نور

بیمه محصولات کشاورزی

مؤلفان: دکتر حسین شعبانعلی قمی - مهندس زهرا کرانی

ویراستار علمی: دکتر غلامرضا باوری

تهیه و تولید: مدیریت تولید محتوا و تجهیزات آموزشی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مرکز چاپ و انتشارات دانشگاه پیام نور

شمارگان: ۱۵۰۰ نسخه

نوبت و تاریخ چاپ: چاپ اول مرداد ۱۳۹۳

شابک: ۷ - ۰۱۰۸ - ۱۴ - ۹۶۴ - ۹۷۸

ISBN: 978 - 964 - 14 - 0108 - 7

فروش این کتاب فقط از طریق نمایندگی‌های دانشگاه پیام نور مجاز می باشد و فروش

آن در سایر مراکز فروش کتاب موجب تعقیب قانونی فروشنده خواهد گردید

(کلیه حقوق نشر اعم از چاپی، الکترونیکی، تصویری، صوتی و اینترنتی برای دانشگاه پیام نور محفوظ است)

قیمت: ۷۶۰۰۰ ریال

بسم الله الرحمن الرحيم

پیشگفتار ناشر

کتاب‌های دانشگاه پیام نور حسب مورد و با توجه به شرایط مختلف یک درس در یک یا چند رشته دانشگاهی، به صورت کتاب درسی، متن آزمایشگاهی، فرادرسی، و کمک‌درسی چاپ می‌شوند.

کتاب درسی ثمره کوشش‌های علمی صاحب اثر است که براساس نیازهای درسی دانشجویان و سرفصل‌های مصوب تهیه و پس از داوری علمی، طراحی آموزشی، و ویرایش علمی در گروه‌های علمی و آموزشی، به چاپ می‌رسد. پس از چاپ ویرایش اول اثر، با نظرخواهی‌ها و داوری علمی مجدد و با دریافت نظرهای اصلاحی و متناسب با پیشرفت علوم و فناوری، صاحب اثر در کتاب تجدیدنظر می‌کند و ویرایش جدید کتاب با اعمال ویرایش زبانی و صوری جدید چاپ می‌شود.

متن آزمایشگاهی (م) راهنمایی است که دانشجویان با استفاده از آن و کمک استاد، کارهای عملی و آزمایشگاهی را انجام می‌دهند.

کتاب‌های فرادرسی (ف) و **کمک‌درسی (ک)** به منظور غنی‌تر کردن منابع درسی دانشگاهی تهیه و بر روی لوح فشرده تکثیر می‌شوند و یا در وبگاه دانشگاه قرار می‌گیرند.

مدیریت تولید محتوا و تجهیزات آموزشی

فهرست مطالب

نه	مقدمه مؤلفان
۱	فصل اول - کلیات بیمه
۳	۱-۱- پیشینه بیمه
۱۱	۱-۲- عقد بیمه
۱۵	۱-۳- بیمه نامه
۱۷	۱-۴- تقسیم بندی انواع بیمه
۲۲	۱-۵- اصول اساسی حاکم بر قراردادهای بیمه ای
۲۵	۱-۶- تأملات اخلاقی
۲۶	۱-۷- مروری بر عملیات بیمه
۳۱	۱-۸- ساختار دارایی شرکت های بیمه
۳۳	۱-۹- شرایط ابطال بیمه
۳۵	پرسش های فصل اول
۳۹	فصل دوم - ریسک و مدیریت آن
۴۲	۲-۱- ریسک بنیادی
۴۷	۲-۲- مدیریت ریسک و بیمه
۴۹	۲-۳- فنون مدیریت ریسک
۵۰	۲-۴- ارکان نظام مدیریت ریسک کشاورزی
۵۱	۲-۵- نقش دولت در مدیریت ریسک کشاورزی
۵۳	۲-۶- مفهوم احتمال در مدیریت ریسک
۶۲	۲-۷- تعیین درجه ریسک گریزی کشاورزان
۶۳	پرسش های تشریحی

۶۷	فصل سوم - انواع ریسک در کشاورزی
۶۸	۱-۳- ظهور ریسک‌های جدید
۷۰	۲-۳- خطرات معمول در کشاورزی
۷۱	۳-۳- انواع ریسک در کسب و کارهای کشاورزی
۷۳	۴-۳- رهیافت‌های مقابله با ریسک بازار
۷۴	۵-۳- ریسک‌های نهادی و قانونی
۷۸	۶-۳- طبقه‌بندی ریسک (عملیاتی - راهبردی)
۸۱	۷-۳- انواع ریسک‌های کشاورزی
۸۳	پرسش‌های تشریحی

۸۷	فصل چهارم - ابزارهای مدیریت ریسک در کشاورزی
۸۷	۱-۴- ریسک کشاورزی
۹۲	۲-۴- انعطاف‌پذیری
۹۴	۳-۴- تنوع
۹۹	۴-۴- پیش‌بینی‌های هواشناسی
۱۰۱	۵-۴- ادغام یا یکپارچگی عمودی
۱۰۹	۶-۴- جلب مشارکت کشاورزان در برنامه‌های مدیریت ریسک
۱۱۲	پرسش‌های تشریحی

۱۱۵	فصل پنجم - مبانی بیمه کشاورزی
۱۱۶	۱-۵- اهمیت بخش کشاورزی
۱۱۷	۲-۵- عوامل تأثیرگذار بر کشاورزی
۱۱۸	۳-۵- حمایت از بخش کشاورزی
۱۲۱	۴-۵- تعریف بیمه محصولات کشاورزی
۱۲۳	۵-۵- انواع بیمه کشاورزی
۱۲۶	۶-۵- خصوصیات خطرات کشاورزی برای بیمه شدن
۱۲۷	۷-۵- حق بیمه کشاورزی
۱۲۷	۸-۵- شیوه‌های اجرایی در بیمه محصولات کشاورزی
۱۲۹	۹-۵- شیوه‌های رایج بیمه محصولات کشاورزی در جهان
۱۳۲	پرسش‌های تشریحی

۱۳۵	فصل ششم - بیمه کشاورزی در جهان
۱۳۸	۱-۶- تاریخچه بیمه
۱۴۱	۲-۶- تاریخچه بیمه در آمریکا
۱۴۴	۳-۶- تاریخچه بیمه در چین
۱۴۷	۴-۶- تاریخچه بیمه در اسپانیا
۱۴۹	۵-۶- تاریخچه بیمه در ترکیه
۱۵۱	۶-۶- تاریخچه بیمه در ژاپن
۱۵۲	۷-۶- جمع‌بندی

فصل هفتم - بیمه کشاورزی در ایران

- ۱۵۷ ۱-۷- سیاست‌های صندوق بیمه کشاورزی
- ۱۶۰ ۲-۷- هدف صندوق بیمه کشاورزی
- ۱۶۱ ۳-۷- اهداف کلان صندوق در توسعه بیمه کشاورزی
- ۱۶۱ ۴-۷- راهبرد صندوق بیمه کشاورزی
- ۱۶۴ ۵-۷- اقدامات صندوق برای افزایش رضایتمندی کشاورزان
- ۱۶۴ ۶-۷- بیمه الکترونیکی کشاورزی
- ۱۶۶ ۷-۷- مراحل تدوین برنامه بیمه‌ای یک محصول در صندوق
- ۱۶۷ ۸-۷- مراحل تدوین برنامه‌های اجرایی صندوق برای محصولات تحت پوشش
- ۱۷۰ ۹-۷- عملیات اجرایی صندوق در عقد قرارداد بیمه
- ۱۷۲ ۱۰-۷- سایت‌های اجرایی صندوق در برنامه سال زراعی ۹۰-۸۹
- ۱۷۳ ۱۱-۷- خلاصه‌ای از اهم دستاوردهای اجرایی بیمه کشاورزی در کشور
- ۱۷۴ پرسش‌های تشریحی

فصل هشتم - چالش‌ها و فرصت‌های بیمه کشاورزی در ایران

- ۱۷۷ ۱-۸- جایگاه بیمه کشاورزی ایران
- ۱۷۸ ۲-۸- چالش‌های ارکان نظام بیمه کشاورزی در ایران
- ۱۷۹ ۳-۸- نقاط قوت و فرصت‌های ارکان نظام بیمه کشاورزی در ایران
- ۱۸۹ ۴-۸- راهکارهای ساختاری
- ۱۹۳ ۵-۸- راهکارهای زمینه‌ای و رفتاری
- ۱۹۴ پرسش‌های تشریحی
- ۱۹۵

فصل نهم - بیمه محصولات باغی و زراعی

- ۱۹۹ ۱-۹- بیمه محصولات باغی
- ۲۰۱ ۲-۹- تعاریف عوامل خطر
- ۲۰۵ ۳-۹- مراحل عملیات بیمه‌گری و ارزیابی خسارت محصولات باغی
- ۲۱۰ ۴-۹- بیمه محصولات زراعی
- ۲۱۵ پرسش‌های تشریحی
- ۲۱۹

فصل دهم - بیمه دام، شیلات و منابع طبیعی

- ۲۲۳ ۱-۱۰- منابع ریسک دامداری
- ۲۲۴ ۲-۱۰- بیمه محصولات دامی
- ۲۲۵ ۳-۱۰- مراحل عملیات بیمه‌گری و ارزیابی خسارت در زیر بخش دام
- ۲۳۳ ۴-۱۰- بیمه منابع طبیعی
- ۲۳۵ ۵-۱۰- بیمه مراتع
- ۲۳۶ پرسش‌های تشریحی
- ۲۳۹

۲۴۱
۲۴۲
۲۴۳
۲۴۴
۲۴۴
۲۴۴
۲۴۶
۲۴۹
۲۵۰
۲۵۱
۲۵۱
۲۵۲
۲۵۲
۲۵۳
۲۵۴
۲۵۵
۲۵۶
۲۵۷
۲۶۰

۲۶۳
۲۸۵

فصل یازدهم - آموزش بیمه کشاورزی

- ۱-۱۱- دلایل لازم جهت سرمایه‌گذاری در آموزش بیمه
- ۲-۱۱- آموزش‌های دانشگاهی بیمه
- ۳-۱۱- آموزش‌های دانشگاهی بیمه کشاورزی
- ۴-۱۱- آموزش‌های غیردانشگاهی بیمه کشاورزی
- ۵-۱۱- آموزش بیمه در ایران
- ۶-۱۱- اهداف و برنامه‌های گروه آموزش و بهبود مدیریت
- ۷-۱۱- آموزش کارکنان بیمه
- ۸-۱۱- آموزش کارکنان صف
- ۹-۱۱- آموزش کارکنان ستادی
- ۱۰-۱۱- آموزش مدیران و کارشناسان بخش کشاورزی و سایر بخش‌ها
- ۱۱-۱۱- آموزش‌های ترویجی ویژه بهره‌برداران و تولیدکنندگان کشاورزی
- ۱۲-۱۱- طراحی نظام آموزش بیمه کشاورزی
- ۱۳-۱۱- رویکرد جامع‌نگر
- ۱۴-۱۱- مطالعه تطبیقی الگوها
- ۱۵-۱۱- تحلیل روند شکل‌گیری و توسعه بیمه کشاورزی
- ۱۶-۱۱- برنامه‌ریزی آموزشی بیمه کشاورزی
- ۱۷-۱۱- فرآیندهای اصلی نظام آموزشی
- پیش‌های تشریحی

ضمیمه

منابع و مآخذ

مقدمه مؤلفان

ایران در نقطه‌ای از جهان واقع شده است که در معرض انواع بیشماری از خطرات طبیعی قرار دارد، به طوری که از ۴۰ نوع بلای طبیعی ثبت شده در جهان، ۳۱ نوع آن در این کشور رخ می‌دهد و آن را در زمره ۱۰ کشور نخست بلاخیز جهان قرار داده است. این امر موجب بروز خسارات سالیانه قابل توجهی به بخش کشاورزی می‌شود. تغییرات آب و هوایی در سطح جهان نیز در سال‌های اخیر بر بخش کشاورزی اکثر کشورها از جمله ایران تأثیرات زیادی گذاشته و ریسک‌هایی را بر آن تحمیل نموده است. از سوی دیگر تحولات علمی - تکنولوژیکی و اقتصادی - اجتماعی نیز در دهه‌های اخیر سرعت شگرفی پیدا کرده و به نوبه خود ریسک‌های جدیدی در عرصه‌های اقتصادی بر تولید محصولات کشاورزی تحمیل نموده است. بر این اساس مدیریت ریسک در بخش کشاورزی ایران که در حال گذار از شیوه معیشتی به تجاری است، بسیار حائز اهمیت است و دولت باید در راستای بهبود ظرفیت‌های فردی و نهادی در این زمینه تلاش نماید. کشاورزان از دیر باز، با روی آوردن به روش‌هایی نظیر متنوع‌سازی محصولات و فعالیت‌ها در واحد تولیدی خود و یا تناوب زراعی با ریسک‌های موجود مقابله نموده‌اند، ولی با توجه به اینکه برخی از ریسک‌های کشاورزی بسیار فراگیر بوده و واحدهای بهره‌برداری متعددی را متأثر می‌سازد، ضرورت دارد به ابزارهای نوین مدیریت ریسک توجه شود. یکی از ابزارهای مؤثر در این راستا بیمه می‌باشد. بیمه تضمین‌کننده پایداری و پایایی در فعالیت‌های اقتصادی است و یکی از ارکان مهم توسعه پایدار محسوب می‌شود. صنعت بیمه موجب حفظ ثروت ملی، تضمین

سرمایه‌گذاری و ایجاد امنیت برای فعالیت‌های تولیدی و خدماتی در سطح جامعه می‌شود. هر چند پیشینه بیمه در ایران به گذشته‌های دور برمی‌گردد، ولی بیش از یک قرن است که این نهاد به صورت رسمی در کشور فعالیت دارد و در حال حاضر در عرصه‌های گوناگون گسترش یافته است. بیمه کشاورزی به عنوان یکی از محورهای اساسی صنعت بیمه، بیش از یکصد سال در سطح جهان سابقه دارد و در ایران نیز سابقه آن به حدود سه ربع قرن می‌رسد. بیمه کشاورزی ایران با توجه به تحت پوشش قرار دادن قریب به یکصد فعالیت کشاورزی، رتبه یکم منطقه و بعد از ایالات متحده، رتبه دوم جهان را دارد. هر چند برای اولین بار در قانون بیمه سال ۱۳۱۶ هجری شمسی بحث بیمه محصولات کشاورزی در قوانین کشور مطرح شد، ولی صندوق بیمه محصولات کشاورزی به عنوان اصلی‌ترین نهاد متولی بیمه کشاورزی در کشور فعالیت خود را از سال ۱۳۶۳ آغاز نموده است. این صندوق از سال ۱۳۷۸ به صندوق بیمه کشاورزی ایران تغییر نام داد و در حال حاضر با همکاری ۳۴۰ شرکت خدمات بیمه کشاورزی، به حمایت از کشاورزان در مقابله با ریسک‌های مهم می‌پردازد. با توجه به اینکه مقوله مدیریت ریسک امری بسیار مهم در فعالیت‌های اقتصادی بخش کشاورزی تلقی می‌شود و کارشناسان، مدیران و بهره‌برداران این بخش باید با مفاهیم پایه و سازوکارهای آن آشنا باشند، این کتاب با عنوان بیمه محصولات کشاورزی جهت تدریس در مقطع کارشناسی رشته اقتصاد کشاورزی دانشگاه پیام نور تدوین گردید. در این کتاب تلاش شده تا ضمن اشاره به کلیات صنعت بیمه و مفاهیم اساسی آن، مقوله‌های مدیریت ریسک و بیمه کشاورزی در ایران و جهان را نیز مورد توجه قرار دهد. چیدمان مطالب و فصل‌های کتاب به گونه‌ای است که دانشجویان بتوانند پس از گذراندن این درس، آشنایی خوبی با بیمه محصولات کشاورزی پیدا کنند.

در تدوین این کتاب، مولفان خود را مرهون حمایت‌ها و توجه آقای دکتر محسن شوکت فدایی ریاست محترم دانشکده علوم کشاورزی و آقای کورش امیر سرداری کارشناس محترم این دانشکده می‌دانند که زمینه تألیف این اثر را فراهم نمودند. بنابراین از ایشان به خاطر مساعدت‌های بی‌دریغ کمال تشکر را دارد. همچنین از آقای دکتر غلامرضا یآوری، عضو محترم هیات علمی دانشگاه پیام‌نور که ویراستاری کتاب را بر عهده داشتند و با دقت و حوصله این مسئولیت را انجام دادند تشکر و سپاسگزاری

می‌گردد. همچنین از جناب آقای مهندس جواد قاسمی و سرکار خانم‌ها مهندس مهناز محمدزاده نصرآبادی و فاطمه احمدی به خاطر همکاری در تهیه مطالب و آماده‌سازی نسخه نهایی کتاب و همین‌طور از خانواده خود که در تدوین این مجموعه مساعدت و همکاری نمودند تشکر و قدردانی می‌گردد.

دکتر حسین شعبانعلی فمی

عضو هیات علمی دانشگاه تهران

مهندس زهرا کرانی

عضو هیات علمی دانشگاه پیام نور - مرکز سنقر